EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

10. märts 2011 *

Kohtuasjas C-477/09,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Cour de cassationi (Prantsusmaa) 18. novembri 2009. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. novembril 2009, menetluses

Charles Defossez

versus

Christian Wiart, Sotimon SARL-i pankrotihaldur,

Office national de l'emploi – fonds de fermeture d'entreprises,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

Centre de gestion et d'études de l'Association pour la gestion du régime de garantie des créances des salariés de Lille (CGEA),

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees K. Lenaerts, kohtunikud R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (ettekandja), G. Arestis ja J. Malenovský,

kohtujurist: P. Mengozzi,
kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 7. oktoobri 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– C. Defossez, esindaja: *avocat* C. Uzan-Sarano,

– CGEA de Lille, esindajad: *avocat* E. Piwnica ja *avocat* J. Molinié,

– Prantsusmaa valitsus, esindajad: G. de Bergues ja A. Czubinski,

– Taani valitsus, esindajad: V. Pasternak Jørgensen ja C. Vang,

– Iirimaa, esindaja: D. O'Hagan, keda abistas B. Doherty, *BL*,

– Hispaania valitsus, esindaja: F. Díez Moreno,

– Soome valitsus, esindaja: M. Pere,

– Rootsi valitsus, esindaja: A. Engman,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: S. Hathaway, keda abistas *barrister* D. J. Rhee,

– Euroopa Komisjon, esindajad: G. Rozet ja J. Enegren,

kuulanud 17. novembri 2010. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 20. oktoobri 1980. aasta direktiivi 80/987/EMÜ töötajate kaitset tööandja maksejõuetuse korral käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 283, lk 23; ELT eriväljaanne 05/01, lk 217), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2002. aasta direktiiviga 2002/74/EÜ (ELT L 270, lk 10; ELT eriväljaanne 05/04, lk 261) muudetud redaktsioonis, artikli 8a ja artikli 9 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati vaidluses, mille poolteks on ühelt poolt C. Defossez ja teiselt poolt C. Wiart, kes on selle äriühingu – Sotimon SARL-i (edaspidi „Sotimon") –, pankrotihaldur, kus Charles Defossez enne oma õigusvastast vallandamist töötas, Belgia Office national de l'emploi – fonds de fermeture d'entreprises (edaspidi „Belgia FFE") ja Prantsuse Centre de gestion et d'études de l'Association pour la gestion du régime de garantie des créances des salariés de Lille (CGEA) (edaspidi „Lille'i CGEA"), ning see vaidlus puudutab C. Defossez' palganõudeid, mille alusel ei ole tema tööandja maksejõuetuse järgselt väljamakseid tehtud.

Õiguslik raamistik

3 Direktiivi 80/987 artikli 1 lõige 1 sätestab, et seda „direktiivi kohaldatakse töölepingust või töösuhtest tulenevate töötaja nõuete suhtes tööandja vastu, kes on artikli 2 lõikes 1 määratletud tähenduses maksejõuetu".

4 Direktiivi artikli 2 lõige 1 sätestab:

„Käesoleva direktiivi kohaldamisel loetakse tööandja maksejõuetuks:

a) kui vastavalt asjaomaste liikmesriikide õigus- ja haldusnormidele on taotletud tööandja vara suhtes menetluse algatamist, selleks et kollektiivselt rahuldada võlausaldajate nõudeid ning mis võimaldab arvestada artikli 1 lõikes 1 nimetatud nõudeid,

ja

b) kui nimetatud õigus- ja haldusnormide kohaselt pädev ametiasutus on:

– otsustanud algatada menetluse või

– teinud kindlaks, et tööandja ettevõte on lõplikult tegevuse lõpetanud ja kättesaadavast varast ei piisa menetluse algatamiseks."

5 Direktiivi 80/987 artikkel 3 paneb liikmesriikidele kohustuse võtta vajalikud meetmed selleks, et garantiiasutused tagaksid töötajate töölepingutest või töösuhetest tulenevate niisuguste rahuldamata nõuete täitmine, mis puudutavad enne kindlat kuupäeva kulgenud ajavahemikuga seotud töötasusid.

6 Direktiivi artikkel 5 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid sätestavad üksikasjalikud eeskirjad garantiiasutuste organiseerimise, rahastamise ja töö kohta, järgides eelkõige järgmisi põhimõtteid:

a) garantiiasutuste vara ei sõltu tööandja käibekapitalist ning sellele ei või pöörata sissenõuet maksejõuetuse menetluse käigus;

b) tööandjad osalevad garantiiasutuste rahastamises, kui riigiasutused ei kata seda täies ulatuses;

c) garantiiasutuste vastutus ei sõltu sellest, kas rahastamiskohustus on täidetud või mitte."

7 Direktiivi 80/987 artikli 9 kohaselt ei piira see direktiiv liikmesriikide õigust kohaldada või kehtestada töötajate jaoks soodsamaid õigus- või haldusnorme.

8 Direktiivi 2002/74 põhjendus 7 selgitab, et töötajatele õiguskindluse tagamiseks mitmes liikmesriigis tegutsevate ettevõtete maksejõuetuse korral ning töötajate õiguste toetamiseks vastavalt Euroopa Kohtu pretsedendiõigusele tuleks kehtestada sätted, mis näevad sõnaselgelt ette neil juhtudel maksenõuete täitmise eest vastutava asutuse

ja milles liikmesriikide pädevate asutuste koostöö eesmärgil kehtestatakse töötajate rahuldamata nõuete kiire täitmine. Lisaks on vaja tagada asjakohase korra õige rakendamine, sätestades liikmesriikide pädevate asutuse koostöö.

9 Direktiivi 2002/74 artikli 1 lõikega 4 lisati direktiivi 80/987 sätted riikidevaheliste olukordade reguleerimiseks, nende hulgas ka artikkel 8a. Selle artikli lõige 1 ütleb, et kui vähemalt kahes liikmesriigis tegutsev ettevõtja on maksejõuetu, vastutab töötajate rahuldamata nõuetele vastavate väljamaksete tegemise eest selle liikmesriigi asutus, kelle territooriumil need töötajad töötavad või tavaliselt töötavad.

10 Direktiivi 2002/74 artikli 2 lõige 1 näeb ette, et liikmesriigid jõustavad selle direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid enne 8. oktoobrit 2005 ning kohaldavad neid sätteid tööandja igasuguse maksejõuetuse suhtes, mis on tekkinud pärast nende sätete jõustumist.

Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimus

11 C. Defossez töötas Belgias ehitusobjektil eestöölise ja hiljem meeskonnajuhina kõigepealt alates 1997. aasta märtsist äriühingu EBM SA teenistuses ning seejärel alates 2000. aasta septembrist Sotimoni teenistuses. Mõlema äriühingu asukoht on Prantsusmaal.

12 2003. aasta detsembris C. Defossez vallandati. 15. jaanuaril 2004 pöördus ta Conseil de prud'hommes de Dunkerque'i (Dunkerque'i töövaidluskomisjon) poole.

13 Tribunal de commerce de Dunkerque tegi 1. juunil 2004 Sotimoni suhtes sundlõpetamise otsuse. Oma palganõuete rahuldamiseks taotles C. Defossez esimese võimalusena Lille'i CGEA sekkumist ja teise võimalusena Belgia FFE sekkumist.

14 Conseil de prud'hommes de Dunkerque tuvastas 30. juuni 2006. aasta otsusega, et C. Defossez' vallandamisel ei olnud tegelikku ja tõsist põhjust. Seetõttu määras ta kindlaks C. Defossez' nõuete summa, kuulutades oma otsuse Lille'i CGEA-le siduvaks.

15 Cour d'appel de Douai (Douai' apellatsioonikohus) kandis oma 31. jaanuari 2008. aasta otsusega C. Defossez' nõuded likvideerimisel oleva Sotimoni passivasse ning kuulutas selle otsuse siduvaks Belgia FFE-le ja kõrvaldas menetlusest Lille'i CGEA.

16 C. Defossez esitas kõnealuse otsuse peale kassatsioonkaebuse, heites ette, et Cour d'appel de Douai oli direktiivi 80/987 muudetud redaktsiooni artikli 8a alusel tagasi lükanud tema garantiitaotluse Lille'i CGEA vastu ning otsustanud kohaldada Belgia FFE garantiid.

17 Neil asjaoludel otsustas Cour de cassation menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas […] direktiivi [80/987] […] (direktiiviga [2002/74] muudetud redaktsioonis) artiklit 8a, mille esimeses lõigus on ette nähtud, et kui vähemalt kahes liikmesriigis tegutsev ettevõtja on maksejõuetu, vastutab töötajate rahuldamata nõuetele vastavate väljamaksete tegemise eest selle liikmesriigi asutus, kelle territooriumil nad

töötavad või tavaliselt töötasid, ja teises lõigus on sätestatud, et töötajate õiguste ulatuse määrab pädevat garantiiasutust reguleeriv õigus, tuleb tõlgendada nii, et see artikkel määrab pädeva asutuse, välistades kõik teised asutused, [või] arvestades direktiivi eesmärki, milleks on nende töötajate õiguste toetamine, kes on kasutanud oma liikumisvabadust, ja sama direktiivi artikli 9 esimest lõiku, mille kohaselt see direktiiv ei piira liikmesriikide õigust kohaldada või kehtestada töötajate jaoks soodsamaid õigus- või haldusnorme, [tuleb seda] tõlgendada nii, et see ei võta töötajalt õigust kasutada selle asutuse garantii asemel soodsamat garantiid, mida pakub asutus, milles tema tööandja on kindlustatud ja millele viimane teeb sissemakseid vastavalt siseriiklikule õigusele?"

Eelotsuse küsimus

18 Esmalt tuleb meelde tuletada, et direktiivi 2002/74 artikli 2 lõige 1 näeb ette, et liikmesriigid jõustavad selle direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid enne 8. oktoobrit 2005 ning kohaldavad neid sätteid tööandja igasuguse maksejõuetuse suhtes, mis on tekkinud pärast nende sätete jõustumist.

19 Euroopa Kohus on sellega seoses otsustanud, et kui direktiivi 2002/74 ei ole määratud tähtaja jooksul üle võetud, saab selle vahetule õigusmõjule tugineda üksnes seoses maksejõuetusega, mis on tekkinud pärast 8. oktoobrit 2005 (17. jaanuari 2008. aasta otsus kohtuasjas C-246/06: Velasco Navarro, EKL 2008, lk I-105, punktid 27–29).

20 Ühtlasi on Euroopa Kohus tuvastanud, et Prantsuse Vabariik on rikkunud direktiivist 2002/74 tulenevaid kohustusi, sest ta ei võtnud selleks antud tähtaja jooksul vastu nimetatud direktiivi sätete Prantsuse õigusesse ülevõtmiseks vajalikke meetmeid (27. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-9/07: komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 12).

21 Kuna Tribunal de commerce de Dunkerque tegi Sotimoni suhtes sundlõpetamise otsuse 1. juunil 2004, siis ei saa põhikohtuasjas käsitletavale maksejõuetusmenetlusele kohaldada direktiivi 2002/74 sätteid.

22 Nende sätete täpne väljaselgitamine, mida tuleb kohaldada niisugustele asjaoludele nagu põhikohtuasjas, on seda tähtsam, et Euroopa Kohus on oma 16. oktoobri 2008. aasta otsuse kohtuasjas C-310/07: Holmqvist (EKL 2008, lk I-7871) punktides 20 ja 25–28 sedastanud, et direktiiviga 2002/74 direktiivi 80/987 lisatud artikkel 8a kehtestab uue kriteeriumi pädeva garantiiasutuse kindlaksmääramiseks. Seetõttu muudab see artikkel direktiivi 80/987 sätteid sisuliselt. Sellest järeldub, et niisugustele asjaoludele nagu põhikohtuasjas antav õiguslik hinnang, kui see tehakse direktiivi 80/987 algse redaktsiooni sätete alusel või nimetatud direktiivi (direktiiviga 2002/74 muudetud kujul) sätete alusel, ei jõua tingimata samale järeldusele.

23 Põhikohtuasja vaidluse lahendamise eesmärgil tuleb neil asjaoludel eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele vastata tõlgendades direktiivi 80/987 sätteid selle direktiivi redaktsioonis, mis kehtis enne sellesse direktiivi direktiiviga 2002/74 muudatuste tegemist.

24 Selles osas on Euroopa Kohus juba märkinud, et kuigi direktiiv 80/987 ei sisalda sätteid, mis käsitleks sõnaselgelt niisuguste töötajate nõudeid, kes on töötanud mingis

muus riigis kui nende tööandja asukohariik, kohaldatakse seda siiski niisugustele nõuetele ning seega tuleb kindlaks teha garantiiasutus, kelle pädevusse kuulub vastavalt selle direktiivi sätetele niisuguste nõuete alusel väljamaksete tegemine (vt selle kohta 17. septembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-117/96: Mosbæk, EKL 1997, lk I-5017, punktid 16 ja 19).

25 Seoses niisuguse olukorraga on Euroopa Kohus juba otsustanud, et direktiivi 80/987 artikli 3 alusel on pädev selle riigi garantiiasutus, kelle territooriumil on vastavalt selle direktiivi artikli 2 lõikele 1 otsustatud algatada maksejõuetusmenetlus või tuvastatud, et tööandja ettevõtte tegevus on täielikult lõpetatud (vt eespool viidatud kohtuotsus Mosbæk, punktid 20 ja 27).

26 Lisaks on Euroopa Kohus leidnud, et direktiivi 80/987 ülesehitusega on kooskõlas tunnistada pädevaks garantiiasutuseks see asutus, millele maksejõuetu ettevõtja maksis või vähemalt oleks pidanud maksma sotsiaalmaksu, välja arvatud juhul, kui garantiiasutust rahastatakse täielikult riigi vahenditest (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Mosbæk, punktid 24 ja 25).

27 Lisaks, kohtuasjas, milles tehti 16. detsembri 1999. aasta otsus C-198/98: Everson ja Barrass (EKL 1999, lk I-8903), millele eelotsusetaotluse esitanud kohus eelotsusetaotluses viitab ning milles erinevalt eespool viidatud kohtuotsuse Mosbæk tegemise aluseks olnud olukorrast oli maksejõuetul tööandjal ettevõte, nimelt filiaal selles liikmesriigis, kus töötajad töötasid, leidis Euroopa Kohus, et rahuldamata nõuetele vastavate väljamaksete tegemiseks oli pädev selle liikmesriigi garantiiasutus, kus filiaal asus (eespool viidatud kohtuotsus Everson ja Barrass, punkt 23). Ühtlasi oli pädev garantiiasutus selle liikmesriigi garantiiasutus, kus maksti nii tööandja poolt makstavaid kui ka brutopalgalt kinnipeetavaid sotsiaalmakse.

28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib nende asjaoludega seoses esiteks, et C. Defossez' tööle võtnud ettevõtja asukoht oli Prantsusmaal. Teiseks ilmneb toimikust, et sotsiaalmaksu, mis peaks katma võimalikud rahuldamata palganõuded, maksti samas liikmesriigis ning tööandjal ei olnud Belgias püsivat tegevuskohta.

29 Neil asjaoludel tuleb märkida, et põhikohtuasja olulised asjaolud ei vasta eespool viidatud kohtuotsuse Everson ja Barrass tegemise aluseks olnud asjaoludele. Seevastu on niisugune vastavus olemas põhikohtuasja oluliste asjaolude ja viidatud kohtuotsuse Mosbæk tegemise aluseks olnud asjaolude vahel.

30 Sellest järeldub, et kui töötaja tööandjaks olnud ettevõtjal ei ole püsivat asukohta selles liikmesriigis, kus see töötaja töötab, ja kui see ettevõtja maksab tööandjana sotsiaalmaksu oma asukohaliikmesriigis, siis on tööandja maksejõuetusest tulenevate töötaja nõuete alusel väljamaksete tegemiseks vastavalt direktiivi 80/987 artiklile 3 pädev selle liikmesriigi garantiiasutus, kus määrati tööandja sundlõpetamine.

31 Tuleb lisada, et kuigi direktiiv 80/987 ei anna töötajale õigust valida eri garantiiasutuste vahel, ei välista see direktiiv siiski töötaja võimalust kasutada juhul, kui see on talle kasulik ning kohaldatav liikmesriigi õigus seda ette näeb, garantiid, mida pakub muu asutus kui kõnealuse sätte alusel määratud asutus.

32 Direktiivi 80/987 eesmärk on tagada töötajatele tööandja maksejõuetuse korral minimaalne kaitse Euroopa Liidu tasandil (vt eelkõige 19. novembri 1991. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-6/90 ja C-9/90: Francovich jt, EKL 1991, lk I-5357, punkt 3,

ning 16. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-69/08: Visciano, EKL 2009, lk I-6741, punkt 27), ilma et see piiraks artiklist 9 tulenevalt liikmesriikide õigust kohaldada või kehtestada soodsamaid sätteid (vt selle kohta 15. mai 2003. aasta otsus kohtuasjas C-160/01: Mau, EKL 2003, lk I-4791, punkt 32, ja 25. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-278/05: Robins jt, EKL 2007, lk I-1053, punkt 40).

33 Niisiis ei ole direktiiviga 80/987 vastuolus see, kui liikmesriigi õigusnormid näevad ette, et töötaja võib lisaks nimetatud direktiivi sätete kohaselt pädevana määratletud garantiiasutuse pakutavale garantiile või selle garantii asemel vastavalt liikmesriigi õigusele kasutada liikmesriigi asutuse palgagarantiid, kui sellest tuleneb töötajale kõrgem kaitsetase.

34 Eelnevat arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et

– direktiivi 80/987 (direktiiviga 2002/74 tehtud muudatusele eelnevas redaktsioonis) artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et kui töötaja, kelle nõue on rahuldamata, töötas tavaliselt teise liikmesriigi territooriumil kui see, kus asub tema tööandja, kelle maksejõuetus on välja kuulutatud enne 8. oktoobrit 2005, ning kui selle tööandja asukoht ei ole kõnealuses teises liikmesriigis ja ta täidab oma kohustust teha makseid oma asukohaliikmesriigi garantiiasutusse, siis on nimetatud artiklis määratletud kohustuste täitmise eest vastutav see garantiiasutus;

– direktiiviga 80/987 ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi õigusnormid näevad ette, et töötaja võib lisaks nimetatud direktiivi sätete kohaselt pädevana määratletud

garantiiasutuse pakutavale garantiile või selle garantii asemel vastavalt liikmesriigi õigusele kasutada liikmesriigi asutuse palgagarantiid, kui sellest tuleneb töötajale kõrgem kaitsetase.

Kohtukulud

35 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 20. oktoobri 1980. aasta direktiivi 80/987/EMÜ töötajate kaitset tööandja maksejõuetuse korral käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (direktiiviga 2002/74/EÜ tehtud muudatustele eelnevas redaktsioonis) artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et kui töötaja, kelle nõue on rahuldamata, töötas tavaliselt teise liikmesriigi territooriumil kui see, kus asub tema tööandja, kelle maksejõuetus on välja kuulutatud enne 8. oktoobrit 2005, ning kui selle tööandja asukoht ei ole kõnealuses teises liikmesriigis ja ta täidab oma kohustust teha makseid oma asukohaliikmesriigi garantiiasutusse, siis on nimetatud artiklis määratletud kohustuste täitmise eest vastutav see garantiiasutus.

Direktiiviga 80/987 ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi õigusnormid näevad ette, et töötaja võib lisaks nimetatud direktiivi sätete kohaselt pädevana määratletud garantiiasutuse pakutavale garantiile või selle garantii asemel vastavalt liikmesriigi õigusele kasutada liikmesriigi asutuse palgagarantiid, kui sellest tuleneb töötajale kõrgem kaitsetase.

Allkirjad